

فهم نشانه‌شناسی رسانه‌ها

مترجمان: گودرز میرانی و بهزاد دوران

مارسل دانسی



۱۳۹۶

فهم نشانه‌شناسی رسانه‌ها

نویسنده: مارسل دانسی

مترجمان: گودرز میرانی و بهزاد دوران

ویراستار: محمدرضا یعقوبی

چاپ نخست: ۱۳۹۶

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

حروفچینی و آماده‌سازی: انتشارات علمی و فرهنگی

ایتوگرافی، چاپ و صحافی: شرکت چاپ و نشر علمی و فرهنگی کتیبه
حق چاپ محفوظ است.



انتشارات علمی و فرهنگی

اداره مرکزی و مرکز پخش

خیابان نلسون ماندلا (اصریه)، چها راه - مانی (جهان کودک)، کوچه کمان،

پلاک ۲۵؛ کدپستی: ۱۳۱۳۰۰۰۰۰۰؛ صندوق پستی: ۹۶۴۷-۱۵۸۷۵

تلفن: ۷۰-۴۵۶۹۰۰۰۰؛ فکس: ۸۸۱۰۴۵۷۲

تلفن مرکز پخش: ۲۹-۶۵۷۲۸۰۰۰؛ فکس: ۴۵-۸۶۷۷۵۴۴

www.elmifarhang.ir

www.ketabgostar.com

info@elmifarhangi.ir

info@ketabgostar.com

سرشناسه: دانسی، مارسل، ۱۹۴۶ - م. Danesi, Marcel

عنوان و نام پدیدآور: فهم نشانه‌شناسی رسانه‌ها/ مارسل دانسی؛ مترجمان: گودرز میرانی، بهزاد دوران.

مشخصات نشر: تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۹۵.

مشخصات ظاهری: نوزده، ۳۸۷ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۲۱-۹۷۷-۱

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: عنوان اصلی: Understanding Media Semiotics, c 2002.

یادداشت: چاپ قبلی: جاپار: آئیس‌نما، ۱۳۸۶.

یادداشت: واژه‌نامه.

یادداشت: کتابنامه: ص. ۳۶۳ - ۳۸۰.

یادداشت: نمایه.

موضوع: رسانه‌های گروهی - نشانه‌شناسی

شناسه افزوده: میرانی، گودرز، ۱۳۴۵ - مترجم

شناسه افزوده: دوران، بهزاد، ۱۳۴۶ - مترجم

شناسه افزوده: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۵ ۵۲۵/۰۹۶

رده‌بندی دیویی: ۳۰۲/۳۳۰۱۴

شماره کتابشناسی ملی: ۴۱۸۵۵۱۶

هفت	درباره مؤلف کتاب: مارسل دانسی
نه	مقدمه‌ای بر مجموعه فرس: فهم نشانه‌شناسی رسانه‌ها، ویراست دوم
یازده	مقدمه مترجمان
سیزد	مقدمه مترجمان بر ویراست دوم
پانزده	مقدمه
۱	۱: دنیای رسانه‌ای شده
۲	رسانه چیست؟
۱۰	پیدایش رسانه‌های جمعی
۲۵	مفاهیم اساسی
۳۴	روش نشانه‌شناسی
۴۱	۲: کلیتی درباره نظریه نشانه‌شناسی
۴۲	مفاهیم زمینه‌ای و کلی
۶۷	روایت
۷۱	استعاره
۸۱	۳: رسانه‌های چاپی
۸۲	پیدایش رسانه‌های چاپی
۹۱	کتاب
۱۰۴	روزنامه‌ها
۱۱۱	مجله‌ها
۲۵	۴: رسانه‌های شنیداری

شش / فهم نشانه‌شناسی رسانه‌ها

موسیقی ضبط‌شده

موسیقی راک

رادیو

۵: فیلم

تصاویر متحرک

سینما و پسامدرنیسم

ژانرهای سینمایی

عزیزین

پیدایش تلویزیون

تأثیر تلویزیون

تلویزیون و تغییر اجتماعی

۷: رایانه

اینترنت

رسانه‌های رایانه‌ای

اینترنت

رایانه و ذهن

۸: تبلیغات

تبلیغات چیست؟

خلق نظام دلالت

متنیت تبلیغات

۹: آثار اجتماعی رسانه‌ها

بررسی اجمالی

رسانه‌ای شدن

نتیجه‌گیری

۱۰: نشانه‌شناسی رسانه‌های اجتماعی

باز هم همگرایی

ذهن جمعی در مقابل ذهن فردی

ملاحظات پایانی

اژده‌نامه انگلیسی به فارسی

اژده‌نامه فارسی به انگلیسی

کتاب‌شناسی

مایه موضوعی

مقدمه‌ای بر ترجمه فارسی فهم نشانه‌شناسی رسانه‌ها

ویراست دوم

از زمان انتشار نشانه‌شناسی رسانه‌ها در سال ۲۰۰۲ و ترجمه عالی آن به فارسی توسط گودرز میرانی و مهرداد دوران، دنیای رسانه‌ها به شدت تغییر کرده است. نه فیسبوکی بود و نه توئیتری و نه پیام‌متنی‌ای و نه یوتیوبی. بنابراین، نوعی به‌روز شدن لازم بود که در این ویراست دوم نسخه فارسی با فصل جدیدی تحت عنوان نشانه‌شناسی رسانه‌های اجتماعی ارائه شده است، این فصل برای اولین بار در این ویراست ارائه می‌شود.

بسیاری از مطالعات از زمان انتشار این کتاب تاکنون خطرات جدی‌ای را که رسانه‌ها و فناوری‌های ارتباطات جمعی بر این نژاد انسان پیش آورده‌اند، تقبیح کرده‌اند. برخی از این مطالعات افراد و گروه‌های را به نقد کشیده‌اند که نهادهای رسانه‌ای را کنترل می‌کنند. اما مطالعات بسیار بیشتری وضعیت کنونی مسائل را یک وضعیت تکاملی می‌دانند تا یک وضعیت انقلاب. از دوران پیش از تاریخ، انسان‌ها برای ارتقای کنترل خود بر جهان و امر ناشناخته، فناوری‌ها را استفاده کرده‌اند. اما پرسشی که مطرح می‌شود این است که آیا فناوری‌هایی که ما خلق کرده‌ایم اکنون شروع به کنترل ما کرده‌اند یا خیر. موضوعی که همواره محصلان ممتاز علمی تخیلی بوده است. همان‌طور که پیر فکید کانادایی ارتباطات، مارشال مک‌لین (۱۹۸۰-۱۹۱۱) در کل زندگی علمی خود بر آن تأکید داشت رسانه‌هایی که ما می‌سازیم امتدادهای ناخودآگاه اشکال و فرایندهای فیزیکی، حسی و شناختی ما هستند. بنابراین، ما از طریق آن‌ها تکامل می‌یابیم نه مستقل از آن‌ها. برای مثال، با اختراع تلسکوپ و میکروسکوپ (تقریباً در یک زمان از تاریخ)، نه تنها توانستیم دیدن «بسیار دور» و «بسیار نزدیک» را به ترتیب کسب کنیم، بلکه خودمان نیز به شکلی شگرف و همیشگی تغییر یافته‌ایم. این ابزارهای «تقویت‌کننده دید» کندوکاو در فضا و

بدن انسان را ممکن ساخته‌اند و به علوم مدرنی چون ستاره‌شناسی، زیست‌شناسی، پزشکی و کالبدشناسی منجر شده است و از سویی (حداقل تا حدودی) بر تکامل جامعه و تغییر شناخت انسان (فهم او از جهان) تأثیر گذاشته است.

ترجمه فارسی کتابم برای من رویدادی بسیار خوشایند است. در طول زندگی‌ام فرهنگ و تاریخ ایران، به‌ویژه تأکید آن بر تلفیق ریاضی و شعر، را دوست داشته‌ام. حقیقتاً به این کار افتخار می‌کنم. امیدوارم که این ویراست دوم، با به‌روز شدنش از طریق افزودن فصلی پایانی درباره رسانه‌های اجتماعی، با سنت‌های فرهنگی ما را در آن‌ها هم‌اکنون اشکال ارتباطات انسانی (از زبان گفتاری و نوشتار سنتی گرفته تا زبان بدن و اشکال جدید نوشتن) و فرهنگ (از روایت‌ها تا بازی‌های ویدئویی) را بررسی کنیم. این بدان معناست که مطالعه حاضر ساختار «دانش‌نامه‌ای» خاص خودش را دارد. واژه دانش‌نامه از بارتی، معنای «فهم محتویات دانش» گرفته شده است. این کتاب دانش‌نامه شخص من در سرنوشت رسانه‌ها و ارتباطات است.

از دهه ۱۹۶۰، مطالعه رسانه‌ها، همراهی ارتباطات، واقعیات و روش‌شناسی‌های تحلیلی خاص خودش را به‌وجود آورده است. جاذبه این مطالعه در این است که تفسیر حالات و اشکال کنش متقابل اجتماعی به‌کاررفته در دوره معینی را منعطف و باز می‌گذارد. درواقع، فقط یک نظریه رسانه‌ها وجود ندارد بلکه نظریه‌های بسیاری وجود دارد. تحلیل گران رسانه‌ها امروزه از تریبی از ابدا و تکنیک‌ها برای اهداف متفاوت استفاده می‌کنند. بنابراین، مطالعه رسانه‌ها، منطقاً به حالت تحقیقی به‌شدت «بینارشته‌ای» تبدیل شده است که از رشته‌هایی چون انسان‌شناسی، نشانه‌شناسی، زبان‌شناسی، روان‌شناسی، جامعه‌شناسی، نظریه ادبی، زیبایی‌شناسی و موارد مشابه گرفته شده است.

سبک نوشتن در این کتاب، به همان اندازه‌ای که کار در این حوزه‌ها می‌طلبد، جذاب و متناسب با فهم جهان معاصر است. بنابراین، اغلب بیش از حد معمول فنی و مملو از اصطلاحات نامفهوم و به‌شدت دشوار است. برای گشودن قفل این کار و درک معانی یک کلید واژه‌شناختی لازم است، به‌ویژه برای کسانی که تازه وارد این حوزه شده‌اند. هدف این کتاب فراهم کردن این کلید بوده و همچنان هست.

مقدمه مترجمان

ترجمه نشانه‌شناسی نشانه‌ها برای خود داستانی دارد. کتاب را مترجم اول تهیه و برای ترجمه انتخاب کرد و کار ترجمه را یک‌تنه به پایان برد، و ماحصل را پس از ویرایش ادبی، برابر ویرایش فنی و نهایی سپرد به دوستی قدیمی. دوست قدیمی هم کار ویرایش فنی را سریع کرد و ولی کار به مقابله و مقادیری ترجمه دوباره کشید. کار روزگار، دوست قدیمی، که به عده‌ای به فن ترجمه داشت و نه... شد مترجم دوم کتاب!

اما درباره این ترجمه؛ خوب گفتار ندارد که نشانه‌شناسی حوزه نوباوه‌ای در کشور ما محسوب می‌شود و در نتیجه اصطلاحات آن دارای معادل‌های مناسب و جافاده‌ای در زبان فارسی نیست. با این همه، سعی کردیم دستاوردهای دیگرانی را که به نحوی — مستقیم و غیرمستقیم — به ترجمه و تألیف در این حوزه پرداخته‌اند، مدنظر قرار دهیم. البته از فرهنگ‌های انگلیسی به فارسی^۱ فرهنگ انگلیسی آکسفورد^۲ به‌طور عمومی، و فرهنگ ادبیات و نقد^۳ و واژگان — معن‌شناسی^۴ (بر مبنای پربسامدترین معادل‌ها) و دو سه عنوان کتابی که در این حوزه تاکنون به فارسی ترجمه

۱. دو فرهنگ زیر مورد استفاده قرار گرفت:

— علی محمد حق‌شناس، حسین سامعی، و ترکس انتخابی (۱۳۸۳) فرهنگ معاصر هزاره انگلیسی به فارسی. چاپ سوم. تهران: فرهنگ معاصر.
— محمد رضا باطنی و دستیاران (۱۳۸۳) فرهنگ معاصر انگلیسی — فارسی. چاپ دوازدهم. تهران: فرهنگ معاصر.

2. A.S. Hornby (2004) *Oxford advanced learner's dictionary of current English*. 6th edition. New York: Oxford University Press.

۳. جی. ای. کادن (۱۳۸۰) فرهنگ ادبیات و نقد. کاظم فیروزمند. تهران: شادگان.

۴. مرتضی نوربخش (۱۳۷۹) واژگان جامعه‌شناسی. تهران: ناراله.

شده^۱ به‌طور خاص استفاده شده است. دیگر این‌که هر جا در متن نیاز به آوردن کلمه یا عبارتی افزون بر متن اصلی، برای فهم بهتر مطلب لازم بود، درون قلاب [] آمده است. و بالاخره این‌که اصطلاحات انگلیسی، و صورت حرف‌نکاری^۲ نام‌ها همگی در پاورقی آمده، و فقط در مواردی برای نام فیلم‌ها، نامی که در ایران به آن شناخته می‌شده، ذکر شده است. جز این‌ها معدود توضیحات پاورقی، همگی از ما (مترجمان) است که با م. مشخص شده‌اند.

پس، همه را گفتیم تا بگوییم که تنها زمانی ترجمه‌مان را نهایی فرض کردیم که مطمئن شدیم متن را خوب فهمیده‌ایم. و همواره سعی‌مان این بود متن در درجه اول با امانت، کاملاً به‌ت و صحت ترجمه شود، و در مرتبه بعد در زبان فارسی هم متنی را کار دایر روان و خواندنی.

در این جا باید انعامه سانی که در کلیه مراحل از ترجمه گرفته تا چاپ و انتشار این اثر ما را یاری کردند سپاس‌گزاری نماییم. در این میان برخی بیش از دیگران سهم داشتند: دکتر سیدمجید حسینی - در باب بردباری زحمت خواندن و اصلاح فصل سینما را تقبل کرد؛ دکتر سیدمحمد مدرس که فهم بسیاری از اصطلاحات را برای ما میسر ساخت؛ ارسطو میرانی که در اصلاح فهم موسیقایی ما را یاری کرد؛ و در نهایت و غایت همسرانمان که اگر نبود همراهی به باران‌شان مشکل می‌توان انتظار داشت که این کار به انجام برسد. صمیمانه قدردان زحماتشان را ستایم.

گودرز میرانی

بهزاد دوران

۱۳۸۶ رپور

۱. ضیمران، محمد (۱۳۸۲) درآمدی بر نشانه‌شناسی هنر، تهران: نشر قصه.

- گبرو، پی‌یر (۱۳۸۳) نشانه‌شناسی، محمد نبوی، تهران: آگاه.

- چندلر، دانیل (۱۳۸۶) مبانی نشانه‌شناسی، مهدی پارسا، تهران: شرکت انتشارات سوره مهر.

- آستن، آلن و ساونا، جرج (۱۳۸۶) نشانه‌شناسی متن و اجرای تئاتر، داود زینلو، تهران: شرکت انتشارات سوره مهر.